

Vooraankondiging: excursieweekenden in augustus en september

In augustus en september organiseren we weer een tweetal vogelweekenden. Omdat een weekend weg wat meer planning vraagt dan een reguliere excursie (zowel van de organisatoren als de deelnemers), tref je hieronder alvast de data en extra informatie aan.

Kampeerweekend Lauwersmeer

Vrijdag 20 augustus – zondag 22 augustus

Eind augustus verblijven duizenden eenden en steltlopers in het Lauwersmeer. Op de fiets, maar ook met de auto kan op één dag een mooie rondtour worden gemaakt. Daarbij zijn ruim 80 vogelsoorten te zien! We verblijven op *camping Lauwerszee* in het Groningse Vierhuizen. Je bent daar welkom met je tent, caravan of camper. Ieder zorgt voor eigen natje en droogje, eventueel in overleg met anderen. Er is geen kampwinkel en voor boodschappen moet je naar Ulrum. Aanmelden per e-mail op excursiesvvnv@gmail.com of bij Rien Sluijs (tel. 071-3610945).

Waddenweekend

Vrijdag 10 september – zondag 12 september

Het traditionele Waddenweekend gaat dit jaar naar Vlieland. We verblijven in *groepsaccommodatie 't West End* aan het einde van de Dorpstraat. Vlieland is een uitermate soortenrijk vogeleiland met veel verschillende biotopen. De Waddenzee is in september het gebied waar veel vogels komen 'bijtanken', opvetten om hun reis naar het zuiden succesvol voort te zetten. In natuurgebied de Kroonspolders vinden we soorten die aan zoetwater zijn gebonden. Daarnaast worden deze polders gebruikt als rustplaats als het vloed is. Het eiland wordt fietsend en te voet verkend. Er wordt gezamenlijk gegeten. Vooraanmelding mogelijk via koenevegter@planet.nl. Kosten ca. € 90. Nadere informatie in het juninummer van de Strandloper.

Opvallende waarnemingen oktober-december 2009

Zwarte Zee-eenden en Amerikaanse Zwaard-schedes

Noordwijk heeft een lange reeks van zeetrekellingen en je kunt daardoor soms met grote zekerheid zeggen dat iets jaren niet is voorgekomen. Dit jaar zagen de zeetrekters iets wat ze sinds midden jaren tachtig niet meer gezien hadden: groepen Zwarte Zee-eenden in zee. Weliswaar is dit één van de soorten die je het hele jaar door regelmatig langs kunt zien vliegen, maar een verblijf voor de kust is een andere zaak. De Zwarte Zee-eend voedt zich met schelpdieren en geschikt voedsel (vooral Halfgeknotte Strandschelp) is hier al jaren niet meer te vinden. Maar op 4 november verscheen er een groepje Zwarte Zee-eenden in zee vlak achter de branding. Van een aanvankelijke 35 groeide het groepje in de loop van weken aan tot maximaal 440 vogels. De vogels waren niet actief wat voedsel zoeken betreft, ze lagen te rusten op het water. Waarschijnlijk doken ze vooral 's nachts naar bodemleven. Dat heeft het voordeel dat hun voedsel niet afgepakt zal worden door Grote Mantelmeeuwen. Deze lagen overdag steeds in de buurt van de groepen eenden te wachten op hun kans. Op 6 december liet een groepje wel mooi het

voedselzoekgedrag zien. De vogels verzamelden zich met de koppen omhoog gehouden op één plek en doken dan allemaal tegelijkertijd weg. Met de stroming dreven ze onder water dan wat af, maar bij de volgende duikronde zochten ze eerst weer exact dezelfde plek op. Het is intrigerend wat ze nu eigenlijk opduiken van de zeebodem en waarom ze nu, na jaren ineens weer wat van hun gading weten te vinden. Wat opviel was dat de vogels vrijwel uitsluitend vlak onder de kust zaten, op de plek waar twee winters geleden de zandsuppletie heeft plaats gevonden. Blijkbaar heeft hier toch een relatief snel herstel van het bodemleven plaats gevonden. Mardik Leopold van het onderzoeksinstituut IMARES bleek bijzonder geïnteresseerd in dit gegeven en wist samen met Rijkswaterstaat te organiseren dat er monsters van de bodem voor de kust konden worden genomen. Dit was bijzonder want normaal gesproken zitten de beschikbare schepen voor onderzoek al tijden van te voren volgeboekt. Wandelaars op het strand konden op 12 januari een tonnenlegger van Rijkswaterstaat dicht onder het strand zien varen. Met een bodemhapper werden monsters genomen en onderzocht op aanwezige schelpdieren en ander zeeleven. Ik had zelf het geluk die dag mee te

mogen en kon het hele proces van dichtbij bekijken. In de monsters bleek veel jonge Amerikaanse Zwaardschede te zitten. Dit is geschikt voedsel voor de zee-eenden. Ook de jonge zee-egels (Zeeklit) die we zagen komen wellicht in aanmerking. Dankzij de hulp van Kees Kooijmans (eerste hulp bij zeezoogdieren) is er nog tweede mogelijkheid om uitsluitel te krijgen over het dieet van de eenden. Hij vond in dezelfde periode een dode Zwarte Zee-eend op het strand. Deze ligt nu bij IMARES voor verder onderzoek, waarbij onder andere de maaginhoud zal worden bekeken. Vanuit de zeetrekhut blijft altijd onzichtbaar wat de vogels nu zoeken voor onze kust, wat voor voedsel ze vinden onder het wateroppervlak. Met de inspanningen van de onderzoekers hebben we een kans om daar een keer wat meer zicht op te krijgen.

Gerst

Het bollenland ligt er 's winters vaak verlaten bij. Om stuiven tegen te gaan gebruiken boeren stro en wintergraan om de grond bedekt te houden. Dit biedt wel dekking voor vogels, maar veel voedsel is er niet te vinden. Verspreid over het bollenland overwinteren er altijd wel Veldleeuweriken. Ze zijn te zien in groepen van enkele tientallen, waarbij vooral het Vinkeveld en de Zilkerpolder er nog wel eens uitspringen met een groep van meer dan 100. Dit jaar was er een opvallend nieuw fenomeen te zien op het bollenland. In plaats van de gebruikelijke grondbedekkers hadden bollenboeren op een aantal percelen zomergerst ingezaaid. Anders dan het wintergraan dat in het voorjaar vrucht zet, had de gerst al voor de winter aren gevormd. Her en der waren deze perceeltjes te zien, op minimaal tien plekken. Eén zo'n veldje in

het Langeveld, bij de Wilgendam, trok al snel de aandacht. In de sneeuwperiode voor kerst verzamelde zich in de omgeving hiervan een groot aantal Veldleeuweriken (maximaal 800) en enkele Boomleeuweriken en Rietgorzen. Interessant was een groepje Geelgorzen. Vorig jaar overwinterde er ook een groepje bij het Oosterduinse Meer. Dit jaar verkozen ze de gerstveldjes, met name die langs de Wilgendam en die ten oosten van het Oosterduinse Meer. Rond de gerstveldjes verzamelde zich ook een spectaculaire groep Holenduiven. Op 23 december telde Jelle van Dijk 570 vogels (2 locaties). In de periode met zware sneeuwval rond 10 januari liep het aantal zelfs op naar een onvoorstelbare 1200 vogels. Deze vogelmassa trok vervolgens ook weer roofvogels aan. Eén tot twee Blauwe Kiekendieven, een Sperwer en een Smelleken belaagden de Veldleeuweriken, terwijl twee Slechtvalken het op de Holenduiven hadden gemunt.

De situatie met de gerstveldjes doet wel wat denken aan die bij de hamsterreservaten in Limburg. Ook daar blijft het graan voor een deel staan. De stoppel met de graankorrels trekt in de winter grote aantallen zaadeters aan. Maar daar blijft het niet tot beperkt. Ook de broedvogels profiteren en de hamsterreservaten en omgeving kennen hoge dichtheden van Geelgorzen, Kneuen en Veldleeuweriken. Dat is iets om ook bij ons in de gaten te houden. De Veldleeuwerik neemt vrijwel overal af, maar doet het in de bollenvelden nog goed. Met de gerstveldjes kunnen de bollenvelden wellicht nog meer aan belang winnen voor deze akkervogel. Hopelijk is dit wintergewas de bollentelers goed bevallen en wordt het ook in de winter goed toeven voor vogels op het bollenland.

Holenduiven in polder het Langeveld. Foto: René van Rossum

Opnieuw Houtsnippen

Het zal niemand ontgaan zijn dat de winter 2009/2010 een bijzondere was. Vooral de sneeuw waar grote delen van het land wekenlang mee te maken hadden was uitzonderlijk. Veel vogels die hun voedsel op de grond zoeken zoals Kramsvogels, Kieviten, Smienten zagen hun voedsel onbereikbaar worden door het sneeuwdek. Dat gold ook voor de Houtsnippen. Begin 2009 hadden we al een uitzonderlijke influx meegemaakt, met tientallen Houtsnippen op Offem, langs de duinrand van het Middengebied en op Willem v.d. Bergh. Afgelopen winter bleek dat een massale vlucht naar de mildere omstandigheden van de binnenduinrandbossen vaker voorkomt. Op 17 en 18 december bracht zware sneeuwval in het noorden van het land de Houtsnippen voor het eerst in beweging. Veel waarnemers langs de kust meldden overvliegende vogels, zelfs over zee zoals bij Scheveningen. De vogels doken op allerlei plekken op, maar het ging meest nog om individuen. Dat werd anders na de zware sneeuwval van 20 december die grote delen van het land onder een dik pak sneeuw legde. Op 26 en 27 december telde Hein Verkade 55 Houtsnippen op Offem en 31 in het Middengebied. Willem v.d. Bergh leverde 25 Houtsnippen op. Rond 10 januari 2010, weer in een periode met zware sneeuwval was er een tweede piek in de aantallen. Her en der langs de binnenduinrand verschenen er grote aantallen: Willem v.d. Bergh 80, Sint Bavo 76, Langeveld 54. Opvallend was dat elders langs de kust concentraties als bij Noordwijk vrijwel nergens gemeld werden. Alleen van Den Helder en de Waddeneilanden waren er meldingen van meer dan 10 vogels, maar bij lange

na niet de aantallen die wij te zien kregen. Wellicht is er daar minder goed op gelet. Of de vogels de sneeuwperiodes goed doorgekomen zijn is moeilijk te zeggen. Je weet ook eigenlijk niet goed waar ze hun voedsel zoeken. Houtsnippen doen dat namelijk vooral 's nachts. Hein Verkade zag 's avonds Houtsnippen Offem verlaten richting de polder. Daar gebruiken ze wellicht dezelfde kwelslootjes die laat dichtvriezen en een toevluchtsoord voor Bokjes en Watersnippen zijn.

Aankomstdata zomergasten

Met het voorjaar voor de deur vind u in deze Strandloper weer een formulier om de aankomstdata van zomervogels rond Noordwijk te noteren. Op het formulier staan ook de vroegste aankomst ooit, de gemiddelde aankomst over de afgelopen 20 jaar en de eerste datum van vorig jaar. Nu zal het niet meevallen om dat eerste rijtje met de allervroegste aankomsten te verbeteren. In 2009 lukte dat voor twee soorten: Kleine Plevier (2 apr door Jaap Faber) en Blauwborst (2 apr door Koene Vegter). Wat vooral leuk is om met deze lijst het voorjaar te volgen. De soorten staan namelijk in de volgorde waarin ze (in een gemiddeld jaar) aankomen. Als je dus eenmaal een Fitis hebt gehoord, dan weet je dat het tijd is om uit te gaan kijken naar de eerste Boerenzwaluw. Hoewel die natuurlijk ook best vroeger kan zijn dan de Fitis. Degenen die dit lijstje bijhouden kunnen deze aan het eind van het seizoen sturen naar mijn adres (zie formulier). Maar u kunt natuurlijk ook gewoon uw waarneming op www.waarneming.nl zetten, dan komen ze vanzelf bij mij terecht.

Houtsnip in het Langeveld foto: René van Rossum